

Mottagare

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Nämndinitiativ: Profil Uniform på gymnasiet.**Förlag till beslut**

Informationen tas emot.

Sammanfattning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått i uppdrag av Centerpartiet på Gotland att utreda möjligheten att skapa en gymnasieutbildning som riktar sig till elever, förslagsvis på samhällsvetenskapsprogrammet, som är intresserade av att arbeta inom uniformsyrken.

Nämndinitiativet visar på en medvetenhet om att gymnasieskolan behöver anpassa sina utbildningar efter samhällets behov. Uniformsyrken fyller en viktig funktion i samhället och att skapa goda förutsättningar för rekryteringar ligger i allas intresse. Gymnasieskolan spelar en viktig roll i att ge eleverna en stadig grund att stå på.

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen har utrett behovet och drar, utifrån den utredning som gjorts, följande slutsatser:

Befintligt kursutbud

Wisbygymnasiet erbjuder kurser som är relevanta för uniformsyrken, såsom Ledarskap och organisation, Kommunikation, Psykologi samt Kriminologi. Detta innebär att elever som är intresserade av uniformsyrken kan få en god förberedelse inom ramen för samhällsvetenskapsprogrammets befintliga struktur.

Meritpoäng och elevers val

Eftersom meritpoäng spelar en betydande roll i elevers val av kurser för att maximera sina möjligheter att komma in på eftertraktade högskoleutbildningar, kommer en ny uniformsprofil inte påverka deras kursval. Elever prioriterar kurser som ger meritpoäng, vilket erbjuds inom nuvarande program.

Eftergymnasiala krav

Uniformsyrken såsom polis, brandman och officer kräver eftergymnasial utbildning. Det innebär att även om elever genomgår en gymnasieutbildning med uniformsprofil, behöver de fortsätta sina studier på fastlandet. Det finns ingen garanti att eleverna antas till dessa utbildningar eller återvänder till Gotland efter avslutade studier.

Riksintag

Att erhålla riksintag för ny utbildning kräver att det finns ett nationellt behov och intresse för utbildningen. Eftersom uniformsyrken generellt sett inte är listade som bristyrken enligt nationell statistik, godkänns en ansökan om riksintag inte av Skolverket. Därtill kan det konstateras att ett flertal elever från annan hemkommun som idag söker till och påbörjar den riksrekryterande sjöfartsutbildningen på Wisbygymnasiet inte fullföljer sina studier på skolan. Det finns även ett antal elever som antas till utbildningen men som inte påbörjar den.

Dimensionering och resursallokering

Enligt den nya skollagen som träder i kraft 2025, ska gymnasieskolans utbildningsutbud dimensioneras efter både elevers efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Skolverkets regionala planeringsunderlag indikerar att det största behovet finns inom yrkesförberedande program. Med begränsade resurser och ett ekonomiskt ansträngt läge i Region Gotland, bör resurser fokuseras på utbildningar där behoven är som störst.

Slutsats

Med hänsyn till ovanstående faktorer bedömer Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen att det i dagsläget inte bör starta en ny utbildning med uniformsprofil på Wisbygymnasiet. Arbete med att förstärka och utveckla de befintliga program som direkt möter Gotlands och den regionala arbetsmarknadens behov pågår.

Ärendebeskrivning

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen har, på initiativ från Centerpartiet, fått i uppdrag av Gymnasie- och utbildningsnämnden att utreda möjligheten att starta en utbildning på Wisbygymnasiet med uniformsprofil. Utbildningen ska riktas till ungdomar på högskoleförberedande program med intresse för uniformsyrken, exempelvis inom försvaret, polisväsendet eller räddningstjänsten. I förslaget anges elever på samhällsvetenskapsprogrammets beteendelinriktning som en möjlig målgrupp. Motivering till förslaget är att gymnasieskolan anses behöva närma sig offentlig sektor, stat och näringsliv och därmed utbilda för de behov som finns.

Enligt förslaget kan utbildningen ge gotländska ungdomar förutsättningar för att kunna arbeta på ön då det finns ett behov av arbetskraft inom uniformsyrken. Centerpartiet vill även utreda möjligheten till riksintag för utbildningen.

Programinnehåll

Samtliga gymnasieprogram har en poängplan som omfattar minst 2500 poäng över tre år. Planen anger vilka kurser eleverna ska läsa under sin gymnasietid och är fördelad enligt följande:

- Gymnasiegemensamma ämnen
- Programgemensamma ämnen

- Inriktningskurser
- Programfördjupningar
- Individuellt val
- Gymnasiearbete

Den övergripande strukturen är densamma för samtliga program. Däremot skiljer sig antalet poäng (p) mellan de olika programmen. Exemplet nedan är hämtat från samhällsvetenskapsprogrammet:

- Gymnasiegemensamma ämnen (ämnen som samtliga gymnasielever läser, oavsett program): 1150 p
- Programgemensamma ämnen: 300 p
- Inriktningskurser: 350–400 p, beroende på inriktning
- Programfördjupningar: 300–400 p
- Individuellt val: 200 p
- Gymnasiearbete: 100 p

De gymnasiegemensamma och programgemensamma ämnena liksom inriktningskurserna anges av Skolverket och kan inte ändras på enhetsnivå. Det den enskilda skolan kan besluta om är vilka kurser som får erbjudas som programfördjupning samt som individuellt val utifrån en lista över tillåtna kurser som beslutas av Skolverket.

I förslaget om uniformsprofil anges att utbildningen skulle kunna ges inom ramen för samhällsvetenskapsprogrammets beteendeariktning. Som inriktningskurser på utbildningen läser eleverna idag Ledarskap och organisation, Kommunikation, Psykologi 2a, Samhällskunskap 2a och Sociologi. Som programfördjupningskurserna erbjuder Wisbygymnasiet idag åtta kurser: Engelska 7, Entreprenörskap, Geografi 1, Matematik 3b, Internationella relationer, Naturkunskap 2 samt Retorik. Därtill kommer programfördjupningskurser som är specifika för inriktning Beteende, vilket idag innebär Psykologi 2b, Religion 2 samt Kriminologi, som är en humanistisk och samhällsvetenskaplig specialisering. Kriminologi erbjuds idag som profil på samhällsvetenskapsprogrammet, med ett kursutbud motsvarande uniformsutbildningar nationellt.

Uniformsprofil erbjuds idag inom samhällsprogrammet på Bernadottegymnasiet, med utbildningar i Stockholm, Göteborg och Malmö.¹ I programplanen för utbildningen återfinns kurser som Kommunikation, Ledarskap och organisation samt Psykologi 2a. Wisbygymnasiet erbjuder med andra ord redan kurser som förbereder eleverna för eftergymnasiala studier till uniformsyrken, exempelvis Ledarskap och organisation, Kommunikation, Psykologi samt Kriminologi.

---

¹ Göteborg stad (uå). *Bernadottegymnasiet*. Hämtad 14 augusti, 2024, <https://goteborg.se/wps/portal/enhetssida/bernadottegymnasiet/utbildningar>

Meritpoäng

På högskoleförberedande program rent generellt finns det, precis som på samhällsvetenskapsprogrammet, ett begränsat urval av kurser som skolan kan styra över och eleverna själva kan välja bland. Bland dessa finns särskilda kurser som genererar *meritpoäng*. Meritpoäng är extra poäng, utöver ordinarie meritvärde, som ger eleverna en fördel när de söker in till högskola eller universitet. Utan meritpoäng kan eleven som mest få 20,0 i meritvärde, vilket innebär att man har högsta betyget (A) i samtliga kurser. Med meritpoäng kan meritvärdet öka till 22.0 poäng. De kurser som ger meritpoäng är moderna språk, matematik samt Engelska 7. För att öka sina chanser att komma in på en eftertraktad eftergymnasial utbildning väljer elever därför kurser som ger meritpoäng framför kurser som inte gör det.

Ytterligare kurser inom en uniformsprofil skulle innebära att eleverna inte får sina meritpoäng och därmed missgynnas i sina möjligheter att antas till eftergymnasiala studier.

Riksintag

I förslaget om uniformsprofil anges att utbildningen eventuellt skulle kunna ha *riksintag*. En så kallad riksrekryterande gymnasieutbildning är en utbildning dit elever från hela landet kan söka på samma villkor. För att en gymnasieutbildning ska bli riksrekryterande krävs en nationell efterfrågan och ett nationellt intresse av utbildningen. Det kan till exempel handla om kvantitativt små yrken eller yrken som är samhällsviktiga eller som riskerar att försvinna². Beslut om enskild huvudmans rätt att bedriva riksrekryterande utbildning fattas av Skolverket.

På Wisbygymnasiet finns idag en utbildning med riksintag - sjöfartsutbildningen. Erfarenheten från denna utbildning visar att flertalet elever från annan hemkommun som idag söker till och påbörjar sjöfartsutbildningen på Wisbygymnasiets inte fullföljer sina studier. Det finns även ett antal elever som antas till utbildningen men som inte påbörjar den. Öläget är en faktor som påverkar elevernas val att avbryta eller inte påbörja, bland annat då det är långt till hemorten. Flertalet utbildningar med riksintag erbjuder dessutom internat, vilket inte är möjligt på Wisbygymnasiet, där eleverna själva får hitta boende.

Enligt prognoser från exempelvis Arbetsförmedlingen och Framtid.se anges i dagsläget inget av de föreslagna uniformsyrkena, undantaget polis, som ett bristyrke³. Sökande till polisutbildningen saknas inte, men antagningskrav gör att endast en liten del antas till utbildningen. Utifrån Arbetsförmedlingens

---

² Skolverket (2024). *Anordna riksrekryterande utbildning*. Hämtad 14 augusti 2024, <https://www.skolverket.se/skolutveckling/anordna-och-administrera-utbildning/anordna-utbildning-pa-gymnasieniva/anordna-utbildning-pa-gymnasial-niva/anordna-riksrekryterande-gymnasieutbildning#h-Godkanda-utbildningar-inom-gymnasieskolan>

³ Arbetsförmedlingen (2024). *Hitta framtiden i våra yrkesprognoser*. Hämtad 14 augusti, 2024, <https://arbetsformedlingen.se/for-arbetssokande/tips-inspiration-och-nyheter/artiklar/2024-04-15-hitta-framtidsjobbet-i-vara-yrkesprognoser>

bedömning och Wisbygymnasiets erfarenhet av riksintag finns det flera faktorer som talar mot att starta en riksrekryterande utbildning.

Krav på eftergymnasial utbildning

För att arbeta inom uniformsyrken krävs en eftergymnasial utbildning. Utifrån de exempel som ges i förslaget om uniformsyrken ser utbildningsvägarna ut på följande sätt inom tre yrkesgrupper:

- Polis: Två års eftergymnasial utbildning på Polisutbildningen.⁴
- Räddningstjänst (brandman): Två års eftergymnasial utbildning vid Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.⁵
- Försvaret (officer): Treårig högskoleutbildning vid Förvarshögskolan.⁶

Det innebär att elever måste studera vidare efter gymnasiet och hänvisas till studieorter på fastlandet. Att ha genomfört gymnasiala kurser på en uniformsprofil eller motsvarande kan stimulera elevernas intresse för uniformsutbildningar men garanterar för att eleverna blir antagna till utbildningen eller söker sig tillbaka till Gotland efter avslutad utbildning finns inte.

Dimensionering och resursallokering

En motivering till förslaget om uniformsprofil på gymnasiet är att skolan bör utbilda för de behov som finns. Att utbilda för samhällets behov är en aktuell fråga i gymnasieskolan. Sedan den 1 juli 2023 anges i skollagen att utbildningsutbudet ska dimensioneras efter både elevens efterfrågan och arbetsmarknadens behov, när huvudmannen beslutar om vilka utbildningar som ska erbjudas. Ändringen börjar tillämpas på utbildningar som påbörjas 2025.⁷ Det regionala planeringsunderlaget för Gotland som tagits fram av Skolverket visar att behoven kommer vara som störst inom yrkesförberedande program. Enligt Skolverkets rekommendation bör antalet platser på studieförberedande utbildningar reduceras från 57% till 50%. Antalet studieplatser på samhällsvetenskapsprogrammet rekommenderas att minska.

Att starta en uniformsutbildning skulle skapa en merkostnad för Wisbygymnasiet då programplanen behöver utökas med fler kurser. En sådan ökning skulle inte rymmas inom skolans nuvarande budgetram.

---

⁴ Polisen (2024). *Polisutbildningen*. Hämtad 14 augusti, 2024, <https://polisen.se/jobb-och-utbildning/bli-polis/polisutbildningen/>

⁵ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2023). *Utbildning i skydd mot olyckor*. Hämtad 14 augusti, 2024, <https://www.msb.se/sv/utbildning--ovning/msbs-utbildningsprogram/skydd-mot-olyckor/>

⁶ Försvarsmakten (uå). *Vilken officersroll passar dig?* Hämtad 14 augusti, 2024, <https://jobb.forsvarsmakten.se/sv/jobba-i-forsvarsmakten/tre-inriktningar/officer/officer/>

⁷ Skolverket (2024). *Regional planering och dimensionering av gymnasial utbildning*. <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/forandringar-inom-skolomradet/regional-planering-och-dimensionering-av-gymnasial-utbildning>

Bedömning

Utifrån ärendebeskrivningen ovan bedömer Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen att det i dagsläget inte bör startas en ny utbildning med uniformsprofil på Wisbygymnasiet. Utifrån befintligt kursutbud finns motsvarande utbildning på skolan, även om den inte benämns uniformsprofil. Ytterligare faktorer som spelar in är hur utbildningarna är utformade idag, med begränsat utrymme för skolan att besluta vilka kurser som ska erbjudas men också att elever väljer kurser som ger meritpoäng. Därtill kommer att gymnasieskolan från och med 2025 ska dimensionera utbildningsutbudet efter samhällets efterfrågan. Skolverkets regionala planeringsunderlag visar att det är inom yrkesutbildningar behoven är som störst.

Region Gotland befinner sig idag i ett ansträngt ekonomiskt läge där kraven på återhållsamhet är höga. Resurser behöver därför läggas där behoven är som störst. I dagsläget bedömer vi därför att en uniformsprofil inte bör prioriteras.

Nämndinitiativet visar på en medvetenhet om att gymnasieskolan behöver anpassa sina utbildningar efter samhällets behov. Uniformsyrken fyller en viktig funktion i samhället och att skapa goda förutsättningar för rekryteringar ligger i allas intresse. Gymnasieskolan spelar en viktig roll i att ge eleverna en stadig grund att stå på och Wisbygymnasiet kommer även fortsättningsvis erbjuda kurser som rustar eleverna för ett yrkesliv inom såväl uniformsyrken som andra professioner.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse Profil uniform Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen daterad 2024-08-12
Nämndinitiativ daterad 2024-04-03

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen

Torsten Flemming
Utbildningsdirektör

Peter Lerman
Avdelningschef Wisbygymnasiet